

## **ZNAMIONA KWALIFIKUJĄCE ZBRODNI ROZBOJU W POGLĄDACH JUDYKATURY**

***mgr Patrycja Konarzewska***

*Aplikantka radcowska, Okręgowa Izba Radców Prawnych w Bydgoszczy  
e-mail: konarzewska\_patrycja@wp.pl, <https://orcid.org/0000-0003-4090-9764>*

**Streszczenie:** Zbrodnia rozboju powszechnie postrzegana jest jako przestępstwo stanowiące jedno z największych zagrożeń dla współczesnego społeczeństwa jak i porządku prawnego. Powyższe wynika z częstotliwości występowania oraz wysokiego ładunku społecznego niebezpieczeństwa czynu, który niesie ze sobą sprawca posługujący się środkami rozbójniczymi. Uznać należy, że mamy w tym przypadku do czynienia z bardzo szkodliwym zjawiskiem, które zazwyczaj wpływa na krytyczne położenie ofiary pozbawiając ją możliwości przeciwdziałania w zaborze mienia. Niniejsze opracowanie ma na celu zwrócenie uwagi czytelnika na istotne aspekty związane z wprowadzeniem do kodeksu karnego kwalifikowanej postaci przestępstwa rozboju oraz wskazanie przyczyn, które wpłynęły na treść aktualnego brzmienia omawianego przepisu. Podejście do zbrodni rozboju na przestrzeni dziesięcioleci w polskim prawie karnym przeszło znamiennej ewolucję, by ostatecznie uczynić zadość minimom funkcji ochronnej realizowanej przez państwo. W związku z powyższym koniecznym elementem zawartym w pracy jest wyjaśnienie poszczególnych znamion czynności sprawczej tego typu przestępstwa. Podstawową płaszczyzną omawianego zagadnienia uczyniono wybrane zapatrywania judykatury, mające istotne znaczenie zarówno praktyczne dla kwalifikacji poszczególnych środków.

**Słowa kluczowe:** przestępstwo rozboju, typ kwalifikowany, środki rozbójnicze, broń palna, nóż, inny podobnie niebezpieczny przedmiot, środek obezwładniający.

Znamienne pozostaje, że typ kwalifikowany przestępstwa rozboju nie był przewidziany w pierwszej polskiej ustawie karnej z 1932 roku. Jak wskazuje I. Andrejew „pisząc kodeks karny z 1932 r. zaczynało się od podstaw: od ustalenia jeszcze wówczas niejednolitej terminologii prawniczej, od sformułowania instytucji

ogólnych, od określenia wszystkich typów przestępstw<sup>1</sup>. Najwcześniej, bo dopiero Dekretem z 4 marca 1953 roku zatytułowanym „O wzmoczeniu ochrony własności społecznej” przewidywał w art. 2 § 2 typ przestępstwa rozboju kwalifikowanego w stosunku do mienia społecznego w przypadku, gdy „sprawca dopuszcza się rabunku używając broni lub innego niebezpiecznego narzędzia albo w inny sposób zagrażając życiu lub zdrowiu ludzkiemu”<sup>2</sup>. Następnie, Ustawa z dnia 18 czerwca 1959 roku „O odpowiedzialności karnej za przestępstwa przeciw własności społecznej” w art. 3 § 2 określała rozbój kwalifikowany również wyłącznie w stosunku do mienia społecznego używając środków rozbójniczych w postaci broni palnej lub innego niebezpiecznego narzędzia<sup>3</sup>. Istotna zmiana nastąpiła wraz z nadejściem Ustawy karnej z 1969 roku. W art. 210 § 2 d.k.k., określającym typ kwalifikowany rozboju, objęto ochroną zarówno mienie społeczne jak i niespołeczne, w sytuacji, gdy sprawca rozboju posługiwał się bronią palną lub innym niebezpiecznym narzędziem albo działał wspólnie z osobą, która posługiwała się taką bronią lub takim narzędziem”. W ocenie E. Mazura było to rozwiązanie prawidłowe, z uwagi na fakt, iż motyw i sposób działania sprawcy rozboju w odniesieniu zarówno do mienia społecznego jak i indywidualnego były takie same<sup>4</sup>.

W aktualnym kodeksie karnym kwalifikowaną postacią rozboju jest posłużenie się przez sprawcę bronią palną, nożem lub innym podobnie niebezpiecznym przedmiotem lub środkiem obezwładniającym albo działanie w inny sposób bezpośrednio zagrażający życiu lub wspólnie z inną osobą, która posługuje się taką bronią, przedmiotem, środkiem lub sposobem<sup>5</sup>. Zmiany w stosunku do uprzednio obowiązującej ustawy nastąpiły w opisie znamion przestępstwa rozboju, gdzie wprowadzono środek w postaci „noża” oraz zastąpiono wyrażenie „inne niebezpieczne narzędzie” zwrotem „inny podobnie niebezpieczny przedmiot”. Sąd Apelacyjny w Lublinie wskazuje jak bardzo „jest to istotna zmiana, u której podłoża tkwi dążenie do ograniczenia powstałej w orzecznictwie tendencji do zbyt szerokiego interpretowania pojęcia „niebezpiecznego narzędzia”<sup>6</sup>. Przykładem może być wyrok Sądu Najwyższego 6 czerwca 1978 r., w którym wskazał, że „niebezpiecznym narzędziem w rozumieniu art. 210 par. 2 KK jest nie tylko przedmiot, który ze względu na swój rodzaj, przy użyciu staje się niebezpiecznym dla życia lub zdrowia, jak np. nóż, siekiera, łom żelazny itp., ale również rzecz, która ze względu na sposób jej użycia może okazać się niebezpieczna dla życia lub zdrowia, a do takich w niektórych przypadkach może należeć but, gdy sprawca zadaje ofierze silne ciosy

<sup>1</sup> I. Andrejew, *Kodeks karny. Krótki komentarz*, Warszawa 1988, s. 93.

<sup>2</sup> Dekret z dnia 4 marca 1953 r., O wzmoczeniu ochrony własności społecznej, Dz. U. 1953 r., Nr 17, poz. 68.

<sup>3</sup> Ustawa z dnia 18 czerwca 1959 r., O odpowiedzialności karnej za przestępstwa przeciw własności społecznej, Dz. U. 1959 r., Nr 36, poz. 228.

<sup>4</sup> E. Mazur, K. Łojewski, *Kodeks karny: (zestawienie porównawcze przepisów nowego i dawnego kodeksu karnego oraz ustaw szczególnych)*, „Palestra” 1969, 13/10- 11, (142-142), 5- 112, s. 75

<sup>5</sup> Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r., Kodeks Karny, Dz. U. 1997 r., Nr 88, poz. 553 ze zm., art. 280 § 2.

<sup>6</sup> Wyrok SA w Lublinie z dnia 18 sierpnia 2002 r., II AKa 157/02, Legalis nr 57466.

w głowę<sup>7</sup>. Utrzymanie ówczesnej terminologii prowadziłyby w konsekwencji do nieograniczonej możliwości dokonywania rozszerzenia znaczenia pojęcia „niebezpiecznego narzędzia”, skutkiem czego katalog tych środków zawsze pozostawałby otwarty.

Użycie pojęcia „inny podobnie niebezpieczny przedmiot” w odniesieniu oczywiście do broni palnej i noża, ma za zadanie zawęzić zakres tego pojęcia do przedmiotów, które są niebezpieczne ze względu na posiadane właściwości, co w konsekwencji oznacza, że nie dotyczy to przedmiotów, które stają się niebezpieczne ze względu na sposób użycia<sup>8</sup>.

Zdaniem Sądu Apelacyjny w Łodzi „typ kwalifikowany przestępstwa rozboju został wyodrębniony przez ustawodawcę w obowiązującej ustawie karnej na podstawie kryterium posłużenia się przez sprawcę szczególnymi środkami lub sposobami ataku. Zarówno te szczególne środki, jak i sposoby ataku, charakteryzują się tym, że mają być niebezpieczne dla życia pokrzywdzonego. Ale są to dwa różne znamiona i nie można postawić pomiędzy nimi znaku równości. Inaczej ujmując problem: szczególny środek nie może stać się niebezpiecznym tylko i wyłącznie przez sposób jego użycia (...). Spośród szczególnych środków kwalifikujących zachowanie sprawcy jako niebezpieczne dla życia pokrzywdzonego, ustawodawca wprost wymienił dwa: broń palną i nóż. Z uwagi na swoje specyficzne właściwości środki te są już ze swej istoty niebezpieczne. I takim poziomem niebezpieczeństwa powinny charakteryzować się inne przedmioty, aby posłużenie się nimi można było ocenić w płaszczyźnie art. 280 § 2 KK<sup>9</sup>”.

Sąd Najwyższy wskazał kryteria, którymi należy się kierować przy dokonywaniu oceny „niebezpieczności” przedmiotu tj. „ostrość, twardość, masa, właściwości tnące, żrące lub trujące, możliwość wyrzutu lub przenoszenia znacznej energii, zdolność do wywołania skutku w postaci śmierci w wyniku skierowania przeciwko człowiekowi zwykłej funkcji przedmiotu, równowartość realnego zagrożenia porównywalnego z użyciem broni palnej lub noża<sup>10</sup>”.

Myślą przewodnią dla ujęcia tego typu kwalifikowanego jest wyodrębnienie wypadków, w których zachodzi nie tylko zamach na wolność pokrzywdzonego, lecz bezpośrednio niebezpieczeństwo zagrażające utratą życia lub ciężkim uszkodzeniem ciała (ciężkim rozstrojem zdrowia) – ze względu na narzędzie, którym posługuje się sprawca<sup>11</sup>.

<sup>7</sup> Wyrok SN z dnia 6 czerwca 1978 r., IV KR 154/78, Legalis nr 20910.

<sup>8</sup> A. Marek, *Prawo karne*, Warszawa 2011, s. 543; Wyrok SA w Lublinie z dnia 12 kwietnia 2007 r., II AKa 73/07, Legalis nr 92482.

<sup>9</sup> Wyrok SA w Łodzi z dnia 26 stycznia 2005 r., II AKa 244/04, Legalis nr 75220.

<sup>10</sup> Postanowienie SN z dnia 23 maja 2003 r., I KZP 13/03, Legalis nr 56756

## Środki rozbójnicze

W typie kwalifikowanym wymieniono środki, które są niezbędne do wypełnienia znamion tego czynu. Należą do nich broń palna, nóż lub inny podobnie niebezpieczny przedmiot lub środek obezwładniający. Bogata literatura i orzecznictwo wskazują na pełen wachlarz środków, którymi sprawcy posługują się przy popełnianiu przestępstwa rozbój. Zdaniem Z. Biernaczyka stan zagrożenia pokrzywdzonego znacząco wzrasta w sytuacji, gdy sprawca podczas dokonywania rozbój posługuje się środkiem rozbójniczym<sup>12</sup>. W odniesieniu do wyrażenia „posługuje się” zwraca się uwagę, że ma ono szersze znaczenie od zwrotu „używa”. W pojęciu „posługuje się” zawiera się zarówno faktyczne używanie przedmiotu zgodnie z jej właściwościami i przeznaczeniem ale także manipulowanie nim w stosunku do osoby, jako przejaw groźby użycia. Sąd Apelacyjny w Białymstoku określił zakres pojęcia „posługuje się” jako „wszelkie manipulowanie przedmiotem wymienionym w tym przepisie, czyli bronią palną, nożem lub innym podobnie niebezpiecznym, a więc nawet jedynie okazanie takiego przedmiotu przez sprawcę rozbój osobie pokrzywdzonej, pod warunkiem iż taka demonstracja zostaje podjęta w celu wzbudzenia u pokrzywdzonego obawy jego użycia i wywołania w jego psychice uczucia (stanu) bezbronności”<sup>13</sup>. Podobnie Sąd Apelacyjny w Warszawie stwierdził, że „wystarczy demonstracja (chwylenie) niebezpiecznego przedmiotu w celu wywołania lęku - obawy użycia”<sup>14</sup>.

Na istotną kwestię zwrócił uwagę Sąd Apelacyjny w Szczecinie, który stwierdził, że „samo posiadanie przez sprawcę w chwili rozbój niebezpiecznego narzędzia bez co najmniej demonstrowania możliwością jego użycia, czy nawet bez jego okazania, nie może być traktowane jako kwalifikowana postać rozbój”<sup>15</sup>. Nie można więc mówić o „posługiwaniu się niebezpiecznym przedmiotem” w sytuacji, gdy sprawca owszem posiada go przy sobie, ale nie ujawnia go pokrzywdzonemu w żaden sposób. Co więcej, wedle stanowiska Sądu Apelacyjnego w Krakowie, „posłużenie się lub użycie noża w innym celu niż przymuszenie pokrzywdzonego nie wypełnia znamion przestępstwa rozbój kwalifikowanego. Jeżeli oskarżony nie używał noża do przełamania oporu pokrzywdzonej i wpływania na jej wole, ona zaś noża nie dostrzegła, to nie można było przyjąć, że oskarżony zrealizował znamiona rozbój kwalifikowanego określonego w art. 280 § 2 KK”<sup>16</sup>.

W judykaturze wielokrotnie podkreśla się konieczność zidentyfikowania przedmiotu, którym posługiwał się sprawca, by móc w świetle omawianego

<sup>12</sup> Z. Biernaczyk, *Rozbój w aspekcie kryminologicznym i kryminalistycznym*, Wrocław 1977, s. 21.

<sup>13</sup> Wyrok SA w Białymstoku z dnia 9 października 2003 r., II AKa 266/03, Legalis nr 61346.

<sup>14</sup> Wyrok SA w Warszawie z dnia 3 lutego 2016 r., II AKa 448/15, Legalis nr 1461135; Wyrok SA w Katowicach z dnia 23 stycznia 1997 r., II AKa 395/96, Legalis nr 41715.

<sup>15</sup> Wyrok SA w Szczecinie z dnia 10 kwietnia 2014 r., II AKa 45/14, Legalis nr 924491.

<sup>16</sup> Wyrok SA w Krakowie z dnia 14 sierpnia 2018 r., II AKa 169/18, Legalis nr 1834666.

artykułu zakwalifikować go do kategorii środków rozbójniczych. Ugruntowane stanowisko orzecznicze w tej kwestii wyraża judykat Sądu Apelacyjnego w Krakowie: „odczucie pokrzywdzonego o używaniu przez sprawcę rozboju przedmiotu niebezpiecznego nie wystarczy, aby przypisać sprawcy posługiwanie się takim przedmiotem. Dla przypisania tego konieczne jest stwierdzenie obiektywnych cech takiego przedmiotu, więc zidentyfikowanie go i opisanie cech kwalifikujących go jako niebezpieczny. Póki nie stwierdzi się, że używane narzędzie było obiektywnie niebezpieczne, nie można ustalić, że sprawca posługiwał się przedmiotem niebezpiecznym (tak np. wyrok SA Kraków z dnia 11 września 1997 roku - II AKA 161/97, KZS 9-10/97 poz. 36)”<sup>17</sup>. Podobnie, w innym wyroku Sąd ten stwierdził – „trafnie uznano, że nieustalony twardy przedmiot, może kamień lub kawałek betonu, nie może być uznany za niebezpieczne narzędzie rozboju”<sup>18</sup>. Wskazuje na to również wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach – „użycie substancji - „nieustalonej cieczy”, której działanie spowodowało jedynie uczucie „pieczenia oczu” nie może być uznane za używanie środka obezwładniającego, ani za posługiwanie się środkiem podobnie niebezpiecznym jak broń palna albo nóż, jak również nie może być uznane za działanie w inny sposób bezpośrednio zagrażający życiu”<sup>19</sup>. Uznać zatem należy, iż w każdym przypadku niezbędne jest, niezależnie od rodzaju użytego przez sprawcę środka, dokonanie jego identyfikacji poprzez wskazanie jego obiektywnych cech.

## Broń palna

W kodeksie karnym próżno szukać definicji broni palnej. Stypizowane zostały tam przestępstwa, w których broń palna stanowi znamię przedmiotowe, jak w przypadku przestępstwa rozboju, jako narzędzie przestępstwa<sup>20</sup>. Definicja legalna „broni palnej” znajduje się w Ustawie o broni palnej i amunicji z 1999 r. Jest to „każda przenośna broń lufowa, która miota, jest przeznaczona do miotania lub może być przystosowana do miotania jednego lub większej liczby pocisków lub substancji w wyniku działania materiału miotającego”. Bronią palną w rozumieniu powołanej ustawy jest również „broń bojowa, myśliwska, sportowa, gazowa, alarmowa i sygnałowa”.

Sąd Najwyższy uznał, że „do przyjęcia, że przedmiot, którym posługiwał się sprawca rozboju, stanowi broń palna, konieczne jest stwierdzenie przedmiotowej cechy w postaci zdatności do rażenia celu pociskiem z odpowiedniej odległości. Straszaki i zbliżone do nich przedmioty, które służą do zabawy, cechy tej nie

<sup>17</sup> Wyrok SA w Krakowie z dnia 11 maja 2006 r., II AKA 61/06, Legalis nr 77408; Wyrok SA w Krakowie z dnia 11 września 1997 r., II AKA 161/97, Legalis nr 43305.

<sup>18</sup> Wyrok SA w Krakowie z dnia 21 marca 1996 r., II AKA 51/96, Legalis nr 288773.

<sup>19</sup> Wyrok SA w Katowicach z dnia 1 grudnia 2016 r., II AKA 446/16, Legalis nr 1564438.

<sup>20</sup> R. Rejmانيak, *Pojęcie broni palnej*, „Prok. i Pr.” 2018, nr 4, s. 78.

maja<sup>21</sup>. Koherentnie do tego twierdzenia Sąd Apelacyjny w Łodzi orzekł, że „dokonanie przez sprawcę rozboju z użyciem ręcznego miotacza gazu będącego atrapa broni palnej wyczerpuje dyspozycje art. 280 § 1 KK, a nie przepisu art. 280 § 2 KK<sup>22</sup>. W odniesieniu do uszkodzonej broni palnej Sąd Apelacyjny w Warszawie wywiódł natomiast tezę: „(...) skoro broń, którą posługiwali się oskarżeni, na skutek mechanicznego uszkodzenia, nie mogła być użyta zgodnie z jej przeznaczeniem, to stwierdzić należy, że w zakresie celu jej użycia - posłużenia się - nie realizuje ona cech broni palnej w rozumieniu poddanego analizie przepisu<sup>23</sup>. Podobne stanowisko Sąd Apelacyjny w Łodzi wyraził w odniesieniu do broni, która jest wybrakowana – „nie można podzielić stanowiska, iż użyty przez sprawcę niekompletny pistolet stanowi inny podobnie jak nóż lub broń palna niebezpieczny przedmiot w rozumieniu art. 280 § 2 KK<sup>24</sup>.”

Orzecznictwo zgodnie przyjmuje, że „posługiwanie się bronią palną nie musi polegać na oddaniu strzału, a nawet usiłowaniu wystrzelenia. Broń nie musi być nawet nabita. Wystarczy, że sprawca broń posiada i manipuluje nią, sprawiając wrażenie, że broń może być użyta i posiadać zdolność do rażenia pociskiem<sup>25</sup>.”

Wszelkie kontrowersje dotyczące uznania broni gazowej jako niebezpiecznego przedmiotu zostały rozstrzygnięte w Uchwale Sądu Najwyższego w składzie siedmiu sędziów z dnia 29 stycznia 2004 r., „broń gazowa jest bronią palną w rozumieniu art. 263 § 2 KK, jak i art. 280 § 2 KK<sup>26</sup>. Sąd Apelacyjny w Gdańsku również stanął na stanowisku, że „nie ulega wątpliwości, że konstrukcja pistoletu, także gazowego, umożliwia spowodowanie śmierci człowieka (np. strzał w głowę z przyłożenia), podobnie jak i użycie noża może taki skutek wywołać (np. podcięcie gardła), choć możliwe jest użycie tych narzędzi bez tak daleko idących skutków<sup>27</sup>.”

## Nóż

Sąd Apelacyjny we Wrocławiu wyjaśnił, że „wołą ustawodawcy nóż został uznany *ex lege* za przedmiot niebezpieczny, mogący spowodować obrażenia ciała lub śmierć. W związku z tym brak jest konieczności wykazywania jego niebezpiecznych cech. Niezbędne jest jedynie ustalenie (w razie, gdy w sprawie zachodzą takie wątpliwości), że dany przedmiot jest desygнатem nazwy „nóż”. O ile więc dany przedmiot składa się z trzonka i osadzonego na nim

<sup>21</sup> Wyrok SN z dnia 8 października 1976 r., IV KR 196/76, Legalis nr 19661.

<sup>22</sup> Wyrok SA w Łodzi z dnia 24 kwietnia 2014 r., II AKa 60/14, Legalis nr 895360.

<sup>23</sup> Wyrok SA w Warszawie z dnia 10 maja 2016 r., II AKa 422/15, Legalis nr 1544005.

<sup>24</sup> Wyrok SA w Łodzi z dnia 23 kwietnia 2014 r., II AKa 246/13, Legalis nr 1067336.

<sup>25</sup> Wyrok SA w Warszawie z dnia 16 kwietnia 2014 r., II AKa 93/14, Legalis nr 924413; Wyrok SN z dnia 9 grudnia 2002 r., II KKN 373/00, Legalis nr 56004.

<sup>26</sup> Uchwała SN (7) z dnia 29 stycznia 2004 r., I KZP 39/03, Legalis nr 61019; Wcześniej – „Pistolet gazowy nie jest bronią palną w rozumieniu art. 280 § 2 KK”, Postanowienie SN z dnia 4 listopada 2002 r., V KKN 376/01, Legalis nr 55929.

<sup>27</sup> Wyrok SA w Gdańsku z dnia 9 lipca 2015 r., II AKa 207/15, Legalis nr 1359228.

ostrza, posiadającego właściwości tnące i jest zdolny do wykonania czynności wynikających z jego naturalnego przeznaczenia (tj. cięcia, krojenia itp.), należy zakwalifikować go do grupy desygnatów odpowiadających nazwie „nóż”<sup>28</sup>. Sąd Apelacyjny w Krakowie uznał, że „noże do tapet, do owoców, do chleba, do masła, do papieru itd. różnią się od siebie jedynie drugorzędnymi szczegółami. Każdy z nich należy do przewidzianego w cyt. przepisie, który dodatkowych wymagań nie wprowadza”<sup>29</sup>. Sąd Najwyższy przyjął, że „nożem jest również scyzoryk, mimo niewielkich rozmiarów”<sup>30</sup>. Sąd Apelacyjny w Krakowie wskazał nadto, że „scyzoryk jest to nóż składany, zatem posługiwanie nim w rozboju – choćby złożonym – wyczerpuje znamiona zbrodni rozboju z art. 280 § 2 KK”<sup>31</sup>. Również w wyroku Sądu Apelacyjnego w Lublinie uznano, że „jako nóż będzie kwalifikowany nóż, z częściowo odłamanym ostrzem, jeżeli pozostała część ostrza miała na tyle długą powierzchnię tnącą, że była wystarczająca do zadania nawet śmiertelnych ran ciętych”<sup>32</sup>.

Wprowadzenie „noża” obok broni palnej, pozwoliło, na uznanie tego środka za niebezpieczny, bez spełnienia przez ten środek jakichkolwiek innych warunków, co w konsekwencji pozwala na przyjęcie jednej linii orzeczniczej przez sądy.

## Inny podobnie niebezpieczny przedmiot

Za „inny podobnie niebezpieczny przedmiot” należy uznać, każdy przedmiot, który ze względu na swoje właściwości jest w równym stopniu niebezpieczny jak broń lub nóż. Ryszard Stefański przyjął, że będą nimi te przedmioty, które posiadają cechę niebezpieczności wynikającą z nich samych, tak jak ma to miejsce w przypadku broni i noża. Przymiot niebezpieczności przedmiotu jest obiektywny i niezależny w odniesieniu do sposobu jego użycia<sup>33</sup>.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie określił, że niebezpiecznym narzędziem jest „przedmiot, którego istotą użycia jest możliwość spowodowania zagrożenia dla życia lub zdrowia człowieka w stopniu analogicznym i tożsamym lub bardzo zbliżonym do następstw użycia broni palnej, czy też noża. Decydujące znaczenie mają takie cechy i właściwości przedmiotu, które sprawiają, że wykorzystanie zwykłych funkcji lub działanie przedmiotu przeciwko człowiekowi spowoduje realne zagrożenie o równowartości odpowiadającej broni palnej lub noża. Istotna zatem jest ocena obiektywnych i stałych właściwości przedmiotu, a nie sposobu jego użycia, przy czym chodzi o hipotetyczne, obiektywne zagrożenie, nie zaś o to, czy w

<sup>28</sup> Wyrok SA we Wrocławiu z dnia 31 stycznia 2013 r., II AKa 404/12, Legalis nr 745801.

<sup>29</sup> Wyrok SA w Krakowie dnia 4 maja 2005 r., II AKa 57/05, Legalis nr 71312.

<sup>30</sup> Wyrok SN z dnia 19 lipca 1978 r., IV KR 149/78, KZS 1997, Nr 8. Poz. 211.

<sup>31</sup> Wyrok SA w Krakowie z dnia 22 marca 2007 r., II AKa 246/06, Legalis nr 87101.

<sup>32</sup> Wyrok SA w Lublinie z dnia 6 lutego 2001 r., II AKa 17/01, Przegl. Orz. SA w Lublinie 2001, Nr 15.

<sup>33</sup> R. Stefański, *Prawo karne materialne. Część szczególna*, Warszawa 2009, s. 543.

konkretnym wypadku tego rodzaju zagrożenie istniało<sup>34</sup>. Ponadto, przy ocenie czy dany przedmiot stanowi inny podobnie niebezpieczny przedmiot, nie bierze się pod uwagę okoliczności które temu zdarzeniu towarzyszą, takich jak „indywidualne właściwości osoby, która go użyła”<sup>35</sup>.

Warto zaprezentować konkretne wyroki Sądów Apelacyjnych, które podjęły się wskazania przedmiotów, które należy zakwalifikować do kategorii „inny przedmiot niebezpieczny”. Według Sądu Apelacyjnego w Katowicach „zarówno młotek, jak i siekiera, są przedmiotami, których wykorzystanie zwykłych funkcji lub działania przeciwko człowiekowi spowoduje powstanie realnego zagrożenia o równowartości odpowiadającej użyciu broni palnej lub noża”<sup>36</sup>, ale też „niewątpliwie nożyczki mogą stanowić inny, podobnie niebezpieczny do noża przedmiot”<sup>37</sup>. W jeszcze innym orzeczeniu sąd wskazał na „użycie przez oskarżonego atakującego pokrzywdzonego niebezpiecznego psa w typie rasy amstaff - American Staffordshire Terier jest określonym w art. 280 § 2 KK posłużeniem się innym podobnie niebezpiecznym przedmiotem. Obiektywne cechy tego konkretnego psa, jego właściwości zewnętrzne (masywna budowa) i wewnętrzne (agresywność) wskazywały na to, że użycie go stworzyło poważne, rzeczywiste i bezpośrednie zagrożenie dla życia pokrzywdzonego. Mogło też doprowadzić do poważnego uszkodzenia jego ciała”<sup>38</sup>. Sąd Apelacyjny w Lublinie jest zdania, że „zyletka choć ma niewielkie rozmiary cechuje się z uwagi na swą konstrukcję, niezwykle cienkie i ostre ostrze, wielką możliwością i łatwością powodowania ran ciętych. Jej użycie powoduje podobne zagrożenie dla zdrowia a nawet życia jak użycie noża”<sup>39</sup>. Ten sam Sąd w innym wyroku orzekł, że „łom o długości około kilkudziesięciu centymetrów, wykonany ze stalowego grubego pręta ze spłaszczoną końcówką, z uwagi na jego masę i kształt jest przedmiotem niebezpiecznym w rozumieniu art. 280 § 2 KK”<sup>40</sup>. Sąd Apelacyjny w Warszawie stwierdził, że „użycie w trakcie rozboju łopaty, której niebezpieczne cechy ze względu na budowę, ciężar, stal z której wykonano łopatę, a przede wszystkim powierzchnie płasko – ostre, a nawet tnące, posiada ta właśnie łopata, kwalifikują czyn przestępstwa z art. 280 § 2 KK”<sup>41</sup>. W innej sprawie, ten sam Sąd wydał wyrok, w którym uznał, że „nie budzi wątpliwości to, że kilkucentymetrowe ostrze szpikulca, z uwagi na swe właściwości kłujące i możliwość zadawania nim ran o takiej głębokości, czyniło ów przedmiot równie niebezpiecznym jak nóż, nawet jeśli nie miało właściwości tnących”<sup>42</sup>.

Niekiedy zdarza się w orzecznictwie sądów, że w stosunku do określonego

<sup>34</sup> Wyrok SA w Szczecinie z dnia 24 lipca 2014 r., II AKa 138/14, Legalis nr 1231524; Wyrok SA we Wrocławiu z dnia 12 kwietnia 2012 r., II AKa 95/12, Legalis nr 742284.

<sup>35</sup> Wyrok SA w Warszawie z dnia 27 października 2014 r., II AKa 320/14, Legalis nr 1092994.

<sup>36</sup> Wyrok SA w Katowicach z dnia 31 października 2012 r., II AKa 314/12, Legalis nr 704731.

<sup>37</sup> Wyrok SA w Katowicach z dnia 13 czerwca 2017 r., II AKa 178/17, Legalis nr 1657202.

<sup>38</sup> Wyrok SA w Katowicach z dnia 13 listopada 2008 r., II AKa 319/08, Legalis nr 144028.

<sup>39</sup> Wyrok SA w Lublinie z dnia 18 grudnia 2007 r., II AKa 114/07, Legalis nr 108506.

<sup>40</sup> Wyrok SA w Lublinie z dnia 4 września 2018 r., II AKa 229/17, Legalis nr 1829189.

<sup>41</sup> Wyrok SA w Warszawie z dnia 29 maja 2015 r., II AKa 124/15, Legalis nr 1327362.

<sup>42</sup> Wyrok SA w Warszawie z dnia 15 maja 2015 r., II AKa 116/15, Legalis nr 1327361.



przedmiotu przyjmuje się odmienne stanowiska. Sąd Apelacyjny we Wrocławiu uznał, że „takim niebezpiecznym przedmiotem podobnym do noża, w rozumieniu art. 280 § 2 KK, może być śrubokręt. Decydują o tym właśnie cechy tego przedmiotu, który dla celów przestępczych może być wykorzystany zupełnie analogicznie jak nóż i osiągać podobne właściwości oraz podobną zdolność w stworzeniu zagrożenia dla życia ofiary rabunku”<sup>43</sup>. Ale już Sąd Apelacyjny w Krakowie przyjmuje, że „śrubokręt nie jest przedmiotem niebezpiecznym w rozumieniu art. 280 § 2 KK, albowiem dopiero użycie go w sposób szczególny, niezgodny z jego przeznaczeniem, może powodować zagrożenie życia ofiary rozboju, czym zawsze ryzykuje sprawca posługujący się bronią palną, nożem czy innym podobnie niebezpiecznym przedmiotem”<sup>44</sup>.

Roman Góral zalicza do przedmiotów niebezpiecznych również stłuczoną butelkę (tzw. „tulipan”), nunczako, kij bejsbolowy oraz kastet<sup>45</sup>. W odniesieniu do ostatniego przedmiotu, odmiennie wyraził się Sąd Apelacyjny w Białymstoku – „kastet nie może być zaliczony z samej tylko definicji - tak jak broń palna czy nóż - do przedmiotów niebezpiecznych w takim znaczeniu jakie określa przepis art. 280 § 2 KK. Konieczne jest ustalenie, że określony przedmiot, którym sprawca rozboju się posługuje ma właściwości porównywalne w swym niebezpieczeństwie dla życia człowieka co broń palna lub nóż”<sup>46</sup>.

Przedmiotami niebezpiecznymi wg. orzecznictwa nie są: „klucz monTERSki”<sup>47</sup>, „łańcuchy”<sup>48</sup>, „bliżej nieokreślony kij, o długości ok. 50 cm oraz szerokości ok 5 cm”<sup>49</sup>, „pilnik o długości ostrza do 30 cm”<sup>50</sup>, „pałka teleskopowa”<sup>51</sup>.

Wskazać zatem należy, iż w kwestii zakwalifikowania niektórych z ww. przedmiotów do omawianej kategorii, zarówno doktryna jak i orzecznictwo, prezentują różne stanowiska. Można zatem wysnuć wniosek, iż w obecnym stanie rzeczy istnieje potrzeba wprowadzenia dodatkowych kryteriów umożliwiających wyeliminowanie istniejących rozbieżności.

## Środek obeszładniający

Ryszard Stefański zalicza do środków obeszładniających „środek chemiczny lub farmakologiczny, posiadający zdolność oddziaływania na procesy psychiczne, wywołujące paraliż, ograniczenie lub wyłączenie zdolności poruszania

<sup>43</sup> Wyrok SA we Wrocławiu z dnia 8 sierpnia 2012 r., II AKa 211/12, Legalis nr 742393.

<sup>44</sup> Wyrok SA w Krakowie z dnia 26 stycznia 2000 r., II AKa 250/99, Legalis nr 47134.

<sup>45</sup> R. Góral, *Kodeks karny. Praktyczny komentarz*, Warszawa 2007, s. 485.

<sup>46</sup> Wyrok SA w Białymstoku z dnia 24 maja 2005 r., II AKa 86/05, Legalis nr 73425.

<sup>47</sup> Wyrok SA w Lublinie, z dnia 21 października 2005 r., II AKa 252/05, Legalis nr 77469.

<sup>48</sup> Wyrok SA w Katowicach z dnia 4 kwietnia 2002 r., II AKa 1/02, Legalis nr 57489.

<sup>49</sup> Wyrok SA w Lublinie z dnia 26 czerwca 2007 r., II AKa 138/07, Legalis nr 95515.

<sup>50</sup> Wyrok SA w Katowicach z dnia 20 października 2005 r., II AKa 157/05, KZS 2006/4/68.

<sup>51</sup> Wyrok SA w Krakowie z dnia 16 czerwca 2006 r., II AKz 185/06, Legalis nr 77460.

się”<sup>52</sup>. Roman Góral wymienia dla przykładu „rzecz, jak i substancja mogąca obezwładnić, prąd elektryczny, ciecz żrąca, chloroform i in”<sup>53</sup>. Sąd Apelacyjny w Katowicach uznał mieszkankę leku i alkoholu za środek obezwładniający – „Roztwór składający się z rozpuszczonych tabletek clonazepamu i alkoholu (w tym przypadku wódki) był środkiem obezwładniającym i to zagrażającym życiu pokrzywdzonego, przeto uznać należy, że był on środkiem, o jakim mowa w art. 280 § 2 KK”<sup>54</sup>.

Odnosząc się do kwestii „paralizatora” na gruncie orzecznictwa prezentowane są różne stanowiska. Sąd Apelacyjny w Szczecinie uznaje, że „(...) środek obezwładniający (paralizator elektryczny), użyty przez sprawcę, może determinować przyjęcie zarówno typu podstawowego przestępstwa rozboju, np. w postaci doprowadzenia człowieka do stanu nieprzytomności lub bezbronności, jak i typu kwalifikowanego - jeżeli sprawca rozboju posłuży się nim w sposób bezpośrednio zagrażający życiu pokrzywdzonego”<sup>55</sup>. Innego zdania jest Sąd Apelacyjny w Katowicach, który orzekł następująco: „paralizator jest typowym, zasilanym baterią 9 v urządzeniem, może obezwładnić człowieka, nie zagraża on natomiast ludzkiemu życiu. Z tego też względu nie może być uznany za środek obezwładniający - podobnie niebezpieczny jak nóż, czy broń palna, a wobec tego użycie przez sprawcę paralizatora nie uzasadnia przyjęcia kwalifikacji prawnej czynu z art. 280 § 2 KK”<sup>56</sup>.

Ważnym zagadnieniem dotyczącym „środka obezwładniającego” jest przyznanie mu cechy „niebezpieczności” podobnej do broni palnej czy noża. Sąd Najwyższy w Uchwale z dnia 24 stycznia 2001 r., wyjaśnił: „konstrukcja przepisu wskazuje, że przymiotnik „niebezpieczny” dookreśla zarówno „inny przedmiot”, jak i „środek obezwładniający” i w równym stopniu odnosi się do obu tych pojęć. Także posłużenie się przez ustawodawcę spójnikiem „lub” doprowadziło do zbudowania tej części normy prawnej w formie alternatywy nierozłącznej, co również przemawia za powiązaniem elementu „niebezpieczeństwa” ze środkiem obezwładniającym. Gdyby natomiast zamiarem ustawodawcy było traktowanie każdego środka obezwładniającego, jako elementu determinującego surowszą odpowiedzialność na podstawie art. 280 § 2 KK, to umieściłby go na początku tego przepisu w katalogu przedmiotów niebezpiecznych ze swej istoty, tj. obok broni palnej i noża”<sup>57</sup>. Sąd Apelacyjny w Gdańsku jest podobnego zdania – „przesłanką konieczną do przypisania sprawcy przestępstwa rozboju typu kwalifikowanego jest posłużenie się przedmiotami, środkami lub sposobami ataku, których użycie stwarza bezpośrednie zagrożenie dla życia pokrzywdzonego. W przypadku broni palnej i noża takiego zagrożenia

<sup>52</sup> R. Stefański, *Prawo...*, op. cit., s. 547.

<sup>53</sup> R. Góral, *Kodeks...*, op. cit., s. 485.

<sup>54</sup> Wyrok SA w Katowicach z dnia 22 listopada 2007 r., II AKo 86/07, Legalis nr 107584.

<sup>55</sup> Wyrok SA w Szczecinie z dnia 13 października 2016 r., II AKa 139/16, Legalis nr 1575780.

<sup>56</sup> Wyrok SA w Katowicach z dnia 24 maja 2005 r., II AKa 155/05, Legalis nr 72160.

<sup>57</sup> Uchwała SN z dnia 24 stycznia 2001 r., I KZP 45/00, Legalis nr 48928.

nie trzeba dowodzić, gdyż ma ono charakter domniemania, wynikającego z art. 280 § 2 KK *in principio*. W przypadku pozostałych, przewidzianych tym przepisem przedmiotów, środków lub sposobów, w szczególności środków obezwładniających, każdorazowo koniecznym jest przeprowadzenie procesu dowodzenia, iż są one „niebezpieczne”<sup>58</sup>.

Należy zwrócić uwagę, że zarówno w judykaturze, jak i w doktrynie istnieją jednakowoż odmienne poglądy. Ryszard Stefański stoi na stanowisku, że „środek obezwładniający nie musi być niebezpieczny dla życia, gdyż w art. 280 § 2 KK wymóg niebezpieczeństwa dotyczy wyłącznie innego przedmiotu”<sup>59</sup>. Sąd Apelacyjny we Wrocławiu wyraził zapatrywanie, w którym „(...) opowiada się za tymi poglądami, które uznają, że dla bytu kwalifikowanego typu rozboju wystarczające jest użycie jakiegokolwiek środka obezwładniającego, bez potrzeby wykazywania, że środek ten jest niebezpieczny w sposób podobny do broni palnej lub noża. Dla uzasadnienia powyższego stanowiska należy podnieść następujące argumenty. Obezwładnić - oznacza - uczynić kogoś bezwładnym, bezsilnym, bezwolnym, pozbawić go swobody i możliwości ruchu (Mały słownik języka polskiego, PWN, Warszawa 1969). Zatem środkami obezwładniającymi będą te wszystkie przedmioty, które oddziałując na sferę fizyczną lub psychiczną człowieka uniemożliwiają mu podjęcie skutecznej obrony, z powodu rażenia go substancjami chemicznymi, prądem, światłem, itp. lub doprowadzając go do stanu tzw. „paraliżu psychicznego”. Użycie środka obezwładniającego, ze swej istoty, nie zagraża życiu ani zdrowiu ludzkiemu, gdyż środek ten służy obezwładnianiu, a nie ranieniu czy zabijaniu. Oczywiście, powyższej konstatacji nie może podważać fakt, że w sytuacji nieprawidłowego działania środka obezwładniającego lub posługiwania się nim w sposób niezgodny z przeznaczeniem, może on powodować zagrożenie dla życia lub zdrowia człowieka. W zasadzie każdy przedmiot może być użyty i wykorzystany w taki sposób, że będzie powodował zagrożenie dla życia lub zdrowia człowieka”<sup>60</sup>.

## Podsumowanie

Przestępstwo rozboju przy użyciu szczególnych środków stanowi poważne, a zarazem częste wyzwanie dla organów stosujących prawo. Sposób zachowania sprawcy względem ofiary, charakteryzuje się wysokim stopniem brutalności, co daje podstawy do uznania tego czynu za jeden z najgroźniejszych przestępstw pospolitych wymienionych w kodeksie karnym. Posłużenie się przez sprawcę bronią palną, nożem lub innym niebezpiecznym narzędziem lub środkiem obezwładniającym prowadzi do tego, że ofiara jest poszkodowana na wielu płaszczyznach, począwszy od sfery fizycznej, przez psychiczną, a na

<sup>58</sup> Wyrok SA w Gdańsku z dnia 26 czerwca 2013 r., II AKa 188/13, Legalis nr 747033.

<sup>59</sup> R. Stefański, *Prawo...*, op. cit., s. 547.

<sup>60</sup> Wyrok SA we Wrocławiu z dnia 29 grudnia 2000 r., II AKa 444/00, Legalis nr 49852.

materialnej kończąc. Pomimo tego, że prawodawca postarał się jak najpełniej ująć omawiane przestępstwo, to jednak analiza literatury przedmiotu, jak i rozlicznych poglądów judykatury pozwala wyraźnie dostrzec, że istnieją istotne wątpliwości związane z wykładnią niektórych znamion odnoszących się do środków rozbójniczych. Doktryna i orzecznictwo w odniesieniu do terminologii dotyczącej „innego podobnie niebezpiecznego przedmiotu”, zastosowanego przez ustawodawcę w miejsce znamienia „innego niebezpiecznego narzędzia”, *in genere* wyraża zdecydowaną aprobatę, ale już sama ścisła interpretacja tego znamienia wskazuje na istnienie odmiennych poglądów. Podobna sytuacja dotyczy „środka obezwładniającego”, gdzie również prezentowane są liczne, a przy tym odmienne, stanowiska prawne.

Bogaty dorobek judykatury dowodzi również, że po pierwsze sprawcy przestępstwa rozbój w typie kwalifikowanym posługują się często szczególnymi środkami, które niejednokrotnie wymykają się standardom, pogłębiając tym samym niestabilność orzecznictwa, a po wtóre obrazuje też niewłaściwe stosowanie prawa przez organy procesowe. Powyższe uprawnia do wniosku, że istnieje potrzeba wypracowania w doktrynie jasnych, kompleksowych kryteriów do oceny znamion. Mając na względzie przytoczone powyżej argumenty uznać należy, że by móc uczynić zadość założeniom polityki karnej, należałoby wziąć pod rozwagę dalszą debatę w zakresie zmian regulacyjnych omawianego przestępstwa. Wypada wyrazić przy tym nadzieję, że niniejsze opracowanie stanie się ku temu choćby niewielkim przyczynkiem.

## Piśmiennictwo

- Andrejew I., *Kodeks karny krótki komentarz*, Warszawa 1988.
- Biernaczyk Z., *Rozbój w aspekcie kryminologicznym i kryminalistycznym*, Wrocław 1977.
- Góral R., *Kodeks karny, praktyczny komentarz*, Warszawa 2007.
- Mazur E., Łojewski K., *Kodeks karny: (zestawienie porównawcze przepisów nowego i dawnego kodeksu karnego oraz ustaw szczególnych)*, „Palestra” 1969, nr 13/10- 11 (142-142), 5- 112.
- Marek A., *Prawo karne*, Warszawa 2011.
- Rejmianiak R., *Pojęcie broni palnej*, „PrPr” 2018, nr 4.
- Stefański R., *Prawo karne materialne, część szczególna*, Warszawa 2009.

## **CHARACTERS QUALIFYING ROBOT CRIMES IN THE VIEWS OF JUDICATURE**

**Summary:** The crime of robbery is commonly perceived as one of the greatest threats to contemporary society and legal order. The above results from the frequency of occurrence and high social danger of the act, which is carried by the perpetrator using means of robbery. It should be recognized that in this case we are dealing with a very harmful phenomenon, which usually influences the critical position of the victim, depriving him of the possibility to prevent the taking of property. The aim of this paper is to draw the reader's attention to the important aspects connected with the introduction of the qualified form of robbery to the penal code and to indicate the reasons which influenced the content of the current wording of the discussed provision. Over the decades, the approach to the crime of robbery in Polish criminal law has undergone significant evolution, to finally meet the minimum of the protective function carried out by the state. In connection with the above, a necessary element included in the work is the explanation of particular features of the causative action of this type of crime. The basic plane of the discussed issue is the selected views of jurisprudence, which have both practical and significant meaning for the qualification of individual measures.

**Key words:** crime of robbery, aggravated type, means of robbery, firearm, knife, other similarly dangerous object, incapacitating agent.